

УДК 657.246

Волошан І.Г.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця***Курило А.В.***студент факультету консалтингу та міжнародного бізнесу
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ РУХУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

IMPROVING PRIMARY ACCOUNTING MOVEMENT OF STOCKS AT THE AGRICULTURAL ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто проблеми документального оформлення руху продукції рослинництва. Проведено аналіз реквізитів первинних документів, який дозволив створити оптимальний набір обов'язкових та додаткових реквізитів. Запропоновано відомість надходження і вибуття продукції рослинництва, яка сформована за нормативними вимогами до реквізитного складу та потребами систем управління.

Ключові слова: первинний облік, документальне оформлення, продукція рослинництва, господарська діяльність, відомість, реквізити.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены проблемы документального оформления движения продукции растениеводства. Проведен анализ реквизитов первичных документов, который позволил создать оптимальный набор обязательных и дополнительных реквизитов. Предложена ведомость поступления и выбытия продукции растениеводства, которая сформирована по нормативным требованиям к реквизитному составу и потребностями систем управления.

Ключевые слова: первичный учет, документальное оформление, продукция растениеводства, хозяйственная деятельность, ведомость, реквизиты.

ANNOTATION

The article discusses the problem of documenting the movement of crop production. An analysis of requisites the primary documents, which would create the optimal set of required and optional requisites. Is suggested statement of income and disposals of crop production, which is formed on the regulatory requirements for the requisite composition and requirements management systems.

Keywords: primary accounting, documentation, plant products, economic activity, statement, details.

Постановка проблеми. Документальне оформлення всіх операцій з руху запасів є важливим елементом раціональної організації бухгалтерського обліку, бо саме вони є основою матеріального обліку. Суцільна та безперервна реєстрація у документах даних про всі господарські операції, що здійснюються, є важливим засобом контролю об'єктів господарської діяльності та, зокрема, правильного і раціонального використання запасів підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемними питаннями щодо первинного обліку займалися такі видатні вчені, як: Бутинць Ф.Ф., Голов С.Ф., Завгородній В.П., Пушкар М.С., Савицька Г.Б., Ткаченко Н.В.

У наукових працях даних вчених приділено значну увагу організації первинного обліку, його значенню на підприємстві, графіку документообігу як складовій бухгалтерського обліку, а також проблемним питанням підвищення ефективності формування та використання інформаційного забезпечення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Діяльність підприємств сільського господарства має специфіку обліку запасів, яка вимагає окремих форм первинних облікових документів та певного реквізитного складу. На жаль, не за всіма господарськими процесами існують досконалі первинні форми, тому вважаємо за необхідне дослідження складу та структури первинних документів з руху запасів.

Мета статті полягає в удосконаленні первинного обліку руху запасів, а саме продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарське підприємство характеризується різноманітними господарськими процесами з руху запасів, а саме їх надходженням, зберіганням, використанням та переміщенням. Кожен із перерахованих процесів повинен бути задокументований, а отже, знайти своє відображення в первинних облікових документах. Тому саме вибір форм первинних документів з руху запасів є важливим елементом організації обліку. Це є запорукою правильного та повного інформаційного забезпечення систем менеджменту підприємства при прийнятті управлінських рішень. Будь-яка господарська операція, відображена в бухгалтерському обліку і яка не підтверджена первинним документом, є незаконною. У бухгалтерському обліку документ є початком та основою його ведення [1, с. 184]. Операції з обліку сільськогосподарської продукції рослинництва є найбільш трудомісткими та займають найбільшу питому вагу в обліковій інформації, адже Україна є аграрною країною.

Також необхідно пам'ятати про сезонність робіт та оперативність, адже польові роботи залежать від кліматичних умов.

У процесі документального оформлення руху продукції рослинництва використовуються такі документи: реєстр приймання зерна та іншої продукції, відомість руху зерна та іншої продукції, акт на сортування і сушіння продукції рослинництва, накладна внутрішньогосподарського призначення.

Характеристику первинних документів з обліку продукції рослинництва наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика первинних документів з обліку руху продукції рослинництва на сільськогосподарських підприємствах

Назва первинного документу	Характеристика первинного документу
Реєстр приймання зерна та іншої продукції	Відображається зерно, яке прийшло від комбайна на тік або склад. Реєстр складається щодня на кожну культуру та її сорт. Він є підставою для оприбуткування зерна.
Відомість руху зерна та іншої продукції	У відомості здійснюється запис залишку на початок дня, надходження і видаток, а також залишок на кінець дня.
Акт на сортування і сушіння продукції рослинництва	Складається на току зерно, яке підлягає доробці. Акт складається в одному примірнику на кожну партію зерна, підписують агроном і завідуючий током і затверджує керівник господарства. Оформлений акт разом з іншими документами передається до бухгалтерії.
Накладна внутрішньогосподарського призначення	Внутрішньогосподарське переміщення зерна від однієї матеріально-відповідальної особи до іншої – з току на склад, до іншого місця зберігання чи використання.

Первинний облік на сільськогосподарських підприємства є найменш упорядкований та відрізняється великою трудомісткістю. Низький рівень організації первинного обліку значно стримує систему обробки інформації. Одним із напрямків покращання роботи облікового персоналу є її автоматизація, проте існує ряд труднощів. Однією з перешкод є вартість упровадження автоматизованих систем обліку, а також неможливість відмовлення від паперових форм первинних документів. Виходячи із вищесказаного, можна зробити висновок, що первинні документи необхідно удосконалювати, а саме зменшити їх кількість, спростити техніку складання та обробку документів. З метою вдосконалення процесу документування операцій з руху продукції рослинництва вважаємо за необхідне перш за все проаналізувати реквізитний склад існуючих первинних облікових документів, який дозволить створити оптимальний обсяг обліково-інформаційного забезпечення з руху запасів у рослинництві

з урахуванням об'єктивних потреб окремих управлінських рівнів.

Перелік обов'язкових реквізитів установлено ч. 2 ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» № 996 [2] і п. 2.4 Положення про документальне забезпечення записів бухгалтерського обліку № 88 [3], а також обґрунтовано теорією бухгалтерського обліку [4]. Порівняльну характеристику обов'язкових реквізитів первинних документів наведено в табл. 2

Розглянемо більш детально кожен із реквізитів: назва підприємства – за допомогою даного реквізиту визначається належність конкретного підприємства до документу; назва документу – вказує на вид операції, яка буде здійснюватися; дата складання – вказує на дату здійснення операції та є обов'язковим реквізитом; місце складання документу – даний реквізит є елементом зручності, бо при внутрішньому переміщенні даний реквізит слугує уточнюючим елементом; зміст господарської операції – описує сутність операції, яка здійснюється, та є найважливішим реквізитом; одиниця виміру господарської операції – слугує для доповнення реквізиту «обсяг господарської операції»; обсяг господарської операції – є одним із головних, бо саме він вказує на кількість отримання (відпуску) продукції; підпис відповідальних осіб – цей елемент указує на правомірність та фактичне здійснення операції.

Крім обов'язкових реквізитів, також існують додаткові реквізити, які уточнюють та деталізують сутність операцій, до них відносять: номер документу, шифр, ідентифікаційний код підприємства, підстава для здійснення операції та ін.

Для складання первинного документу скористаємося моделлю формування обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом залежно від мети документування (рис. 1) [5].

Умовно-постійний обов'язковий реквізит 2	Умовно-постійний додатковий реквізит 3
Умовно-змінний обов'язковий реквізит 1	Умовно-змінний додатковий реквізит 4

Рис. 1. Модель формування обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом залежно від мети документування

Запропонована класифікаційна модель дозволяє підвищити якість первинної облікової інформації та відокремити інформаційні ресурси. Дана модель складається з умовно-змінних обов'язкових (блок 1), умовно-постійних обов'язкових (блок 2), умовно-постійних додаткових (блок 3), умовно-змінних додаткових реквізитів (блок 4). Але залежно від мети до-

кументування та потреб управлінського персоналу набір реквізитів підприємство має право формувати самостійно.

Документальне оформлення надходження, наявності і витрачання продукції рослинництва є досить відповідальним процесом, який повинен забезпечити необхідну інформацію як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом матеріальних цінностей.

При формуванні оптимального документу необхідно пам'ятати, що блок 1 «умовно-постійні обов'язкові реквізити» повинен обов'язково бути включений до складу, адже саме цей набір реквізитів підтверджує факт здійснення господарської операції. Також буде використано блок 4 «умовно-змінні додаткові реквізити», які рекомендовані Міністерством статистики України та іншими галузевими міністерствами.

Аналіз реквізитів первинних документів з обліку руху продукції рослинництва наведено в табл. 3. При оприбуткуванні продукції рослинництва використовуються три первинних документи (відомість руху зерна та іншої продукції, реєстр прийому зерна та іншої продукції та накладна (внутрігосподарського призначення). На нашу думку, доцільно об'єднати ці форми та дещо змінити реквізити. Адже зменшення форм первинних документів, їх уніфікація, типізація, забезпечить значне скорочення кількості складених документів та час на їх заповнення.

На основі аналізу реквізитного складу первинних документів з обліку руху продукції рослинництва та вивчення потреб системи управління сільськогосподарськими підприємствами нами розроблено та запропоновано новий документ «Відомість надходження та вибуття продукції рослинництва», який має такі реквізити: назва підприємства; культура та сорт; одиниця

вимірювання; місце зберігання; матеріально відповідальна особа; залишок на початок дня; ПІБ шофера; марка та номер авто; вага надходження; тара; залишок на кінець дня; підпис. Приклад заповненої форми наведено після табл. 3. Даний документ заповнюється на щоденній основі у відповідності до культури та сорту продукції.

Розглянемо більш детально заповнення кожного реквізиту: назва підприємства – це назва підприємства, на якому здійснюється складання даного документу; культура та сорт – це вид продукції рослинництва, який надійшов або вибув з підприємства; одиниця вимірювання – це одиниця вимірювання ваги конкретної культури рослинництва; місце зберігання – це місце, де знаходиться продукція в момент надходження або вибуття; матеріально відповідальна особа – це особа, яка несе матеріальну відповідальність за продукцію рослинництва та є відповідальною за надходження та вибуття; залишок на початок дня – це вага конкретної культури на кінець попереднього дня. Документ умовно розділений на дві частини: права частина – це вибуття продукції, а ліва – це надходження продукції. ПІБ шофера – це ПІБ працівника, який привіз продукцію; марка та номер авто – це авто або трактор, на якому здійснювалося перевезення продукції рослинництва; вага надходження – це вага продукції з урахуванням тари; тара – це вага тари, в якій було здійснено перевезення продукції; чиста вага продукції – це вага надходження без урахування тари; залишок на кінець дня – це вага конкретної культури на кінець дня; підпис – це підпис матеріально відповідальної особи.

Запропонований перелік є оптимальний та містить як обов'язкові, так і додаткові реквізити, які будуть слугувати елементами зручності. Також використання даного документу

Таблиця 2

Обов'язкові реквізити первинних документів

Теорія бухгалтерського обліку	Нормативні документи	
	Положення № 88 (п. 2.4)	Закон № 996 (п. 2 ст. 9)
Назва підприємства	Найменування підприємства, від імені якого складено документ	Назва підприємства, від імені якого складено документ
Назва документу	Назва документу (форми)	Назва документу (форми)
Дата складання	Дата складання	Дата складання
Місце складання документу	Місце складання	Місце складання
Зміст господарської операції	Зміст господарської операції	Зміст господарської операції
Одиниця виміру господарської операції	Одиниця виміру господарської операції (у натуральному та/або вартісному виразі)	Одиниця виміру господарської операції
Обсяг господарської операції	Обсяг господарської операції	Обсяг господарської операції
	Посади осіб відповідальних за здійснення господарської операції і правильність оформлення	Посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення
	Прізвище осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність оформлення	
Підпис відповідальних осіб	Особистий чи електронний підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції	Особистий чи електронний підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції

ТОВ «АФ «Надія»

Назва підприємства (установи, організації)

Відомість надходження та вибуття продукції рослинництва №15

01 липня 2015 рік

Культура та сорт пшениця Одиниця вимірювання кг

Місце зберігання склад 1 Матеріально відповідальна особа Ким Олександр Анатольович

Залишок на початок дня 0

Надходження продукції					Вибуття продукції				
ПІБ шофера	Марка та номер авто	Вага надходження	Тара	Чиста вага продукції	ПІБ шофера	Марка та номер авто	Вага вибуття	Тара	Чиста вага продукції
Савченко Г.П.	МТЗ0879	22580	11620	20960	Гагрин М.П.	МАЗ 5789	33150	18620	14530
Бойко В.М.	ДАФ 0487	31400	15520	15880	Савченко Г.П.	МТЗ0879	20980	11620	9360
Бойко В.М.	ДАФ 0487	31540	15520	16020	Бойко В.М.	ДАФ 0487	32000	15520	16480
Горобець І.І.	МТЗ 12875	22660	11620	11040	Вергун Д.О.	УМЗ 9715	20500	10500	10000
Гагрин М.П.	МАЗ 5789	38570	18620	19950					
Горобець І.І.	МТЗ 12875	22580	11620	10960					
Бойко В.М.	ДАФ 0487	31400	15520	15880					
Савченко Г.П.	МТЗ0879	14660	11620	3040					
Бойко В.М.	ДАФ 0487	25780	15520	10260					
Горобець І.І.	МТЗ 12875	21680	11620	10060					
Вергун Д.О.	УМЗ 9715	20380	10500	9880					
Вергун Д.О.	УМЗ 9715	21520	10500	11020					
Бойко В.М.	ДАФ 0487	30540	15520	15020					

Залишок на кінець дня 119 600

Підпис

(ініціали та ПІБ матеріально відповідальної особи)

полегшить його заповнення, при цьому інформація, яка надходила з документів, буде незмінною. Саме цей документ і стане альтернативною заміною.

Також запропонований документ можна використовувати як накопичувальний, наприклад, на місяць. Він буде дещо змінений та матиме реквізит «дата складання». Використання запропонованого первинного документу надасть змогу оперативної подачі інформації управлінському персоналу, а також полегшить роботу при пошуку відомостей по культурам рослинництва. Пошук інформаційного забезпечення руху запасів у документі можна здійснювати за культурами рослинництва або за певний день, період, адже документ, як було зазначено раніше, може відкриватися як на день, так і на місяць.

Висновки. Таким чином, використання удосконаленої форми дозволить зменшити кількість спеціалізованих форм первинних документів та оптимізувати час на їх заповнення, що значно полегшить роботу бухгалтерської служби. Адже запропонований перелік містить як обов'язкові, так і додаткові реквізити, які є елементом зручності та є оптимальним при надходженні і вибутті продукції рослинництва.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на оптимізацію первинного обліку та зменшення кількості спеціалізованих форм первинних документів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Садовська І.Б. Організація обліку: [навч. посіб.] / І.Б. Садовська [та ін.]; за ред. І.Б. Садовської. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2013. – 563 с.
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Положення про документальне забезпечення запасів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.95 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» ВНЗ] / під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця; 8-е вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2009. – 912 с.
5. Болюх М.А. Бурчевський В.З. Економічний аналіз: [навч. посіб.] / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2010. – 367 с.
6. Волошан І.Г., Андрієнко В.О. Формування системи первинних облікових документів і фінансової звітності в сучасних умовах господарювання / І.Г. Волошан, В.О. Андрієнко // Розвиток теоретико-методологічних засад обліку, аналізу, контролю і аудиту: [монографія]; під заг. ред. д.е.н., проф. А.А. Пилипенка, к.е.н., проф. Г.Ф. Азаренкова. – Х.: Александрова К.М.; ІНЖЕК, 2012. – С. 203–219.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.